

KONFERENCIA

Integrációs stratégiák a magyar kisebbségek történelmében

Nemzetközi kisebbségtörténeti konferencia

Egy konferencia, amely az adott tudományág legújabb eredményeinek bemutatását tűzi ki, nem csupán az új kutatási eredmények prezentálást szolgálja, hanem lehetőséget teremt arra is, hogy a különböző országokban dolgozó szakemberek megismerkedhessenek egymással. Ez volt a nyíltan bevallott célja annak a nemzetközi konferenciának is, amely a Fórum Kisebbségkutató Intézet és a budapesti Teleki László Alapítvány közös rendezésében 2005. június 9–10-én a Fórum Kisebbségkutató Intézet somorjai székházában valósult meg.

Noha a konferencia csendben és nagyobb felhajtás nélkül zajlott le, valójában az egyik legrangosabb tudományos rendezvényről volt szó, amely az utóbbi években Dél-Szlovákiában megvalósult. A konferencián 8 országból (Magyarország, Ukrajna, Szerbia, Szlovénia, Románia, Szlovákia, Olaszország, USA) több mint 30 kutató vett részt, akik közül mintegy húszan tartottak előadást. A konferencia tulajdonképpen felvonultatta a magyar kisebbségek történetével foglalkozó kutatók színe-javát, noha mindenki természetesen nem vehetett részt a konferencián. Fontos azonban megjegyezni azt is, hogy a rendezvényen nem csupán a kutatói pályán már eredményeket elérő történészek vettek részt, hanem több olyan fiatal doktorandusz is, akik számára a konferencia elsősorban a szakma képviselőivel való megismerkedés lehetőségét nyújtotta.

A konferencia szakmai programjának összeállítója, a Teleki László Intézet munkatársa, Bárdi Nándor volt, aki nem csupán arra törekedett, hogy minél több kutató és téma kapja meg a nyilvánosság lehetőségét, hanem arra is, hogy a hagyományos politikatörténeti megközelítés mellett más szempontok is szerepet kapjanak.

A konferencia alaphangját az a három előadás adta meg, amelyet a Kárpát-medencei magyar kisebbségek történetével foglalkozó kutatások három meghatározó alakja tartott. A Sajti Enikő, Szarka László és Bárdi Nándor a konferencia címéhez igazodva a Trianon óta eltelt évtizedek kisebbségi túlélési stratégiáit vázolta fel. A Sajti Enikő, aki a délvidéki magyarság történetéről szolt, inkább a hagyományos leíró jellegű történetírói megközelítést választotta, míg Szarka László és Bárdi Nándor előadása az új módszertani megközelítések lehetőségét is felvillantotta. Szarka László a (Cseh)szlovákia magyar kisebbség integrációs stratégiáit vizsgálva a nyolc évtized aktivista modelljeit vette számba, Bárdi Nándor pedig, aki a romániai magyar kisebbség történetével foglalkozott, a romániai magyar kisebbségi elit fejlődé-

sét vázolta fel. Előadásukban mindketten számos olyan megközelítési lehetőséget prezentáltak a hallgatóság előtt, amelyek új fejezetet nyithatnak a kisebbségi magyar történetírásban.

A bevezető előadások után hét témakörre bontva folytatódott a tanácskozás. E témakörök érintették a nemzetközi kapcsolatokat, a kisebbségi gazdasági önszerveződés és a földreformok kérdését, a visszacsatolások problematikáját, a kisebbségi intézményrendszer fejlődését és az ötvenes évek problematikáját. Bár az előadások felváltva foglalkoztak az erdélyi, a délvidéki és a felvidéki magyar kisebbség problémáival, a látszólag nagy földrajzi távolságok ellenére is kitűnően kiegészítették egymást. Bebizonyosodott, hogy nemcsak az érintett magyar kisebbségek történetében van számos hasonlóság, de a velük szembeni többségi, kormányzati magatartásban is ugyanazok a beidegződések és mechanizmusok érvényesültek – legyen szó Erdélyről vagy a Felvidékről.

A konferencia előadásai nemcsak az eredmények felvonultatását tették lehetővé, hanem kijelölték azokat a témaköröket is, amelyek kutatása az eddigieknél nagyobb figyelmet kell, hogy kapjon. Mint többen is felhívták rá a figyelmet, a két világháború közötti időszakból például az eddiginél mindenképpen nagyobb figyelmet kell szentelni a Szarka László által is érintett kisebbségi aktivizmusnak, amelynek sem mozgóterületei, sem pedig eszköztára, módszerei nincsenek megfelelően feltárva. Hasonlóan feltáratlan például az, mi történt a szlovenszói, kárpátaljai, erdélyi stb. magyar kisebbséggel az 1938 és 1941 között bekövetkezett visszacsatolások után, hiszen a bevonuló honvédség diadalittas fogadtatását a visszailleszkedés korántsem gond nélküli időszaka követte. A második világháború utáni korszak kutatásának sürgető feladatai közül – a kollektivizáció, a kisebbségi magyar intézményrendszer kiépülése – talán a kisebbségi magyar pártelit kialakulásának és működésének vizsgálata látszik az egyik legfontosabb feladatnak. Annál is inkább, mivel a korszak főszereplői még itt élnek közöttünk, akiknek megszólaltatása már nem tűrhet további halasztást. A kommunista elitek vizsgálata szempontjából példa értékű volt az a kutatás, melyet a fiatal olaszországi kutató, Stefano Bottoni vázolt fel az erdélyi magyar politika kapcsán. Megközelítései és vizsgálati módszerei a szlovákiai magyar történetírás számára is irányadóak lehetnek.

Ami a szlovákiai magyar kisebbséget érintő előadásokat illeti, ezek számos, eddig háttérbe szoruló szempontra hívták fel a figyelmet. Gaucsík István a csehszlovákiai magyar gazdasági önszerveződés két háború közötti történetének néhány fejezetét villantotta fel, ami azért is volt különösen érdekes, mert előzőleg már elhangzott egy hasonló témájú előadás Erdélyről. A két előadást összevetve pedig kiderült, hogy a Trianon előtt is önálló életet élő Erdéllyel szemben a teljesen előzmények nélkül összezárt szlovákiai magyar kisebbség csupán korlátozott gazdasági eszközökkel rendelkezhetett.

Simon Attila a csehszlovák a szlovákiai magyar politikának a földreformhoz való viszonyát vizsgálta. Előadásában azonban nemcsak arra hívta fel a figyelmet, hogy a magyar pártok érdekérvényesítő ereje ebben a tekintetben meg sem közelítette a szudétanémet pártokét, hanem arra is, hogy a korabeli magyar pártpolitika vizsgálatában az eddiginél jóval nagyobb teret kell szentelni a baloldali mozgalmaknak. A két világháború közötti magyar pártpolitikával foglalkozott Angyal Béla előadása is,

aki a tárgyalt időszak politikatörténetének legfontosabb töréspontjait, illetve a magyar politikai erőknek a prágai kormányzathoz való viszonyát elemezte.

A felvidéki előadók közül a legtöbb újdonsággal talán Popély Árpád szolgált, aki a pozsonyi magyar konzul Budapestre küldött jelentéseinek tükrében számolt be a Csemadok megalakulása körüli politikai csatározásokról. Előadásából azonban az is kiderült, hogy a Budapest naprakész információkkal rendelkezett a szlovákiai magyar kisebbséget érintő ügyekről, noha a kommunista diktatúrák időszaka kevés lehetőséget nyújtott arra, hogy ezeket az információkat a megfelelő módon fel is használják.

A konferencia része volt továbbá egy pozsonyi városnézés, valamint egy rögtönzött vitafórum arról, hogyan lehetne az eddigieknél hatékonyabbá tenni a kisebbségi magyarok történetével foglalkozó kutatók együttműködését. Ennek végkövetkeztetése az volt, hogy a somorjai konferencia rendkívül hasznos volt ebből a szempontból, hiszen lehetőséget teremtett arra, hogy a szakma művelői személyesen is megismerhessék egymást. Igazi változást ezen a téren azonban talán azok a közös kutatási programok hozhatnak, amelyek megvalósításáról is szó esett Somorján. A Fórum Kisebbségkutató Intézet és a Teleki László Alapítvány eddigi eredményei feltétlenül igazolják az ilyen együttműködés hasznosságát, amely ezek után talán más intézményekre és kutatóhelyekre is ki fog terjedni.

A szervezők ígérete szerint a konferencia anyaga külön kötetben fog megjelenni, amely minden bizonnyal nagy érdeklődést vált majd ki a téma iránt érdeklődő olvasóközönség körében.

Simon Attila

DISPUTATIONES SAMARIENSES

SÜLT GALAMB?

Magyar egyetemi tannyelvpolitika

LILIUM AURUM